

13.9

FREDAGSSERIEN 1

Musikhuset kl. 19.00

Hannu Lintu, dirigent
Soile Isokoski, sopran
Lilli Paasikivi, mezzosopran
Sergej Semisjkur, tenor
Matti Salminen, bas
Musikhusets Kör, instud. **Tapani Länsiö**

Giuseppe Verdi: Requiem

85 min

I Requiem aeternam – Kyrie eleison

II Dies irae

Dies Irae

Tuba mirum

Liber scriptus

Quid sum miser

Rex tremendae

Recordare

Ingemisco

Confutatis

Lacrimosa

III Offertorio

IV Sanctus

V Agnus Dei

VI Lux aeterna

VII Libera me

Ingen paus. Konserten slutar ca kl. 20.35.

GIUSEPPE VERDI (1813–1901): REQUIEM

Verdis *Requiem* blev färdigt i april 1874 och uruppförandet ägde rum i San Marco-kyrkan i Milano den 22 maj under kompositörens ledning. Tre dagar senare framfördes *Requiem* på La Scala-operan i Milano där publiken i motsats till uruppförandet också fick tillfälle applådera musiken. *Requiem* hördes emellertid i sin slutliga form först ett år senare, då Verdi bytte ut körfugan i den ursprungliga satsen *Liber scriptus* till ett gripande solo för mezzosopran.

“En opera i kyrklig kåpa”

Requiem mottogs huvudsakligen med stort bifall och framfördes också snabbt utanför landets gränser. Det fanns emellertid även de som hade en avvisande inställning till verket och somliga ansåg det vara betänkligt att Verdi, känd som agnostiker, hade tagit sig för att skriva en själämässa. På kyrkligt håll motsatte man sig även det faktum att kvinnliga sångare deltog i mässan, vilket inte vid den tiden var brukligt inom italiensk kyrkomusik. Trots att verket uruppfördes i en kyrka, hade Verdi ändå inte tänkt sig att musiken skulle användas i egentligt liturgiskt bruk och nuförtiden framförs den mest i konsertsalar.

Musikens dramatiska och ofta genuint känslolagda karaktär upplevdes ofta som någonting betänkligt. Musiken anklagades envist för att vara alltför “operamässig”. Sätillvida kan

man förstå kritiken att musiken nog har ett visst uppenbart släktskap med Verdis operor och vissa detaljer i den känns bekanta. Trots likheterna betonade Verdi själv skillnaderna mellan *Requiem* och operorna – inte så mycket i själva musiken utan närmast i det tolkningssätt som upplevs som idealiskt. Han konstaterade att den typ av fraserings som är på sin plats i en teater inte lämpar sig för *Requiem*.

Ett mästerverk med många stämningar

Requiem är ett storverk på en och en halv timme indelat i sju delar inom vilka Verdi samlat satser som i allmänhet brukar ingå i själämässor. Verdi har emellertid gjort detaljerna i texten med djupare inlevelse och större deskriptiv kraft än andra rekviemtonsättare. Han tar hela sin uttrycksmässiga arsenal i bruk och visar även upp mera sällan hörda sidor av sig själv. I sina operor har han inte ofta haft bruk för traditionell imiterande kontrapunktik, men i satserna *Sanctus* och *Libera me* visar han upp sin förmåga också på fugans område.

Öppningen framför med lugn puls en bön om evig frid för de döda och den utgör en mild introduktion till verkets värld. Körens måleriska första sats *Requiem* får sedan som fortsättning solistkvartettens och körens *Kyrie*.

Den mest omfattande delen i *Requiem* och dess musikdramaturgiska tyngdpunkt är *Dies irae*-sekvensen som börjar med väldiga utbrott. Dess öppningstema *Dies irae* eller Vredens

dag hörs också i *Liber scriptus* och i *Confutatis* inom ramen för *Dies irae* samt i den avslutande delen *Libera me*. Det är så att säga verkets tunga kärna som påminner människan om tingens förgänglighet. Stora effekter tas också i bruk i *Tuba mirum* med hjälp av extra trumpeteter som placerats utanför scenen och i massiva vokala crescendon i *Rex tremendae*. *Dies irae*-sekvensen är emellertid inte bara skräck och agitation utan en omfattande helhet med olika stämningar som också innehåller balanserande avsnitt, t.ex. en terzett för sopran, mezzosopran och tenor *Quid sum miser*, duetten *Recordare* för sopran och mezzosopran och en av hela verkets mest gripande passager, det medryckande sköna *Lacrimosa*, som Verdi utformade utgående från en duett ur *Don Carlos* som lades åt sidan.

Från och med det ljusa *Offertorio* blir stämningen mera hoppfull. *Sanctus* börjar som en åttastämmig fuga för dubbelkör som pulserar av liv. *Agnus Dei* har i början stämningar som nästan påminner om gregoriansk kyrkosång och utgör en innerlig lugn stund för sopran, mezzo och kör. *Lux aeterna* är en fridfull terzett för sopran, mezzo och bas. Tvivlets skuggor skymtar i det avslutande *Libera me* och speciellt i utbrottet *Dies irae*, men sedan följer en energisk fuga med många kontrapunktiska medel som leder till ett stort crescendo och utjämnande stämningar i slutet.

Kimmo Korhonen (förkortad)

HANNU LINTU

Hannu Lintu, du inledde förra veckan säsongen med ett uruppförande av ett beställningsverk och berättade samtidigt att detta blir praxis framledes. Börjar vi också denna vecka med någonting som blir bestående?

I själva verket hoppas jag det. Jag skulle alltid i början av en säsong vilja framföra något stort körverk som hör till standardrepertoaren. Sådana verk har det på sistone ju varit glest om i Helsingforsorkestrarnas program. RSO har inte spelat Verdis *Requiem* på åratals. Nu i och med grundandet av Musikhusets Kör har vi förhoppningsvis i framtiden till vårt förfogande ett förstklassigt instrument för dylika verk.

Rätt många dirigenter, mig medräknad, har en mani som går ut på att vi älskar dessa stora, bullriga körverk med mängder av deltagare och dyr besättning. Till detta rekviem fick vi dessutom en aldeles speciellt fin solistkvarsett.

Vad är det som fånglar dig i Verdis Requiem?

Jag har alltid intresserat mig för det ytterst speciella samband som råder mellan religiositet och musik i detta verk. Är det delvis det faktum att Verdi är italienare som gör att verket saknar det slags allvarstygda och underdåniga drag som är så kännetecknande för protestantisk kyrkomusik? Å andra sidan kan man fråga sig om katolikerna är tvungna att nalkas sin gud med

trumpeter och basuner och operasångare, för att säkert göra sig hörda ända uppe i himlen? Detta verk har mycket som påminner om en romersk-katolsk katedral – de dekorativa, massiva och teatraliska dragen hör på sätt och vis till grunderna i dess uttryck.

Verdis *Requiem* har kallats för en opera i mässhake. Så kan det se ut om man jämför med t.ex. Mozarts och Faurés rekviem. Verdis verk har givetvis mera dramatiska gester och är mera episodiskt, men om detta anses vara operamässigt så kommer vi in på fel spår. Verdis *Requiem* appellerar till folk – också sådana som är icke troende – och det har just med dramatiken och uttryckskraften i musiken att göra.

Aida kom till bara tre år tidigare och vid uruppförandet av *Requiem* var solisterna de samma som vid Äldapremiären. Mezzosopranen Maria Waldmann som sjöng Amneris gjorde ett så stort intryck på Verdi att han senare utvidgade mezzopartiet i *Requiem*. Uppenbarligen hade han också annars haft just de rösttyper i tankarna som rollerna Äida, Amneris, Radamès och Ramfis kräver.

Jag tycker det känns bra att framföra *Requiem* just i en konsertsal. I gossopranernas, kastraternas och kontratenorernas Italien var det på Verdis tid vanskligt att framföra hans *Requiem* i kyrkorummet på grund av de kvinnliga sångarnas medverkan. Uruppförandet ägde rum i San Marco-kyrkan i Milano 1874, men därtill behövdes specialtillstånd. Följande framförande skedde sedan några dagar senare på La Scala och därefter etablerade sig verket för en lång tid i konsertsalarna. Detta faktum kan också ha bidragit till att verket

fått rykte om sig att snarare vara ett operatiskt verk och inte någon mäs-sa. Enligt mig lämpar sig *Requiem* väl att ges i en konsertsal för att det logistiskt sett är så krävande. Nu har vi möjligheten att använda en rymlig estrad och blir inte tvungna att sprida på musikerna och sångarna någonstans mellan predikstolar och altare. Vad den musikaliska texturen beträffar kommer den allra bäst till sin rätt just i en konsertsals balanserade akustik och man behöver inte alls göra avkall på det sakrala.

Med sin karaktär av hybrid var Verdis *Requiem* på sin tid säkert en ny och sällsam upplevelse. Berlioz ofattbara verk, *Requiem* och *Te Deum*, fanns ju visserligen redan då men jättebesättningarnas guldålder stod bara för dörren.

Lotta Emanuelsson

www.hannulintu.fi

SOILE ISOKOSKI

Soile Isokoski hör till de mest efterfrågade sopranerna i vår tid och hon uppträder på de mest berömda opera- och konsertscenerna i världen.

På Finlands Nationalopera debuterade Isokoski som Mimi i *La Bohème*. Sedan dess har hon uppträtt med framgång bl.a. vid statsoperorna i Wien, Hamburg, Berlin och München, La Scala-operan, Opéra Bastille, Covent Garden och Metropolitan. Hon gästspelar också regelbundet vid många internationella musikfestivaler.

Isokoski har en omfattande konsertrepertoar och hon har hållit ett stor

antal liedkonserter på olika håll i världen. Med Marita Viitasalo vid pianot har hon spelat in vokalmusik av flera inhemska och nordiska tonsättare, samt Schubert, Schumann och Richard Strauss. Isokoskis inspelningar har fått bl.a. Gramophone Editor's Choice Award, MIDEM Classical Award samt BBC Music Magazines pris Årets skiva.

För sina meriter som konstnär och sitt arbete för den finländska tonkonsten tilldelades Isokoski Pro Finlandia-medaljen 2002. Statens tonkonstpris fick hon år 2005. År 2008 beviljades Soile Isokoski i Wien titeln Kammersängerin. År 2011 promoverades hon till hedersdoktor vid Helsingfors universitets teologiska fakultet.

Under detta spelår uppträder Isokoski i bl.a. Dresden, Berlin, München, Paris och London.

LILLI PAASIKIVI

Lilli Paasikivi uppträder på de mest betydande operascenerna, konserterstraderna och festivalerna i världen. Efter sin debut i Wagners Ringcykel med Sir Simon Rattle och Berliner Philharmoniker vid festivalen i Aix-en-Provence har wagnerrollerna blivit en viktig del av hennes karriär.

Under denna säsong sjunger Paasikivi bl.a. Sibelius Kullervo i Konzerthaus Berlin, Mahlers Kindertotenlieder med Malmö symfoniorkester och Orchestre national de Bordeaux och Das Lied von der Erde med Bilbaos symfoniorkester samt Prokofjevs Ivan den förskräcklige med Philharmonia Orchestra.

Vid Nationaloperan har Paasikivis roller varit titelrollen i Carmen, Amneris i

Aïda, Geneviève i Pelléas et Mélisande och Waltraute i Ragnarök. Paasikivi har ofta uppträtt som solist i Mahlers symfonier och sångcykler bl.a. med filharmonikerna i Los Angeles och Berlin, London Symphony Orchestra och Sydney Symphony Orchestra.

Paasikivi har spelat in på skiva bl.a. Beethovens 9:e symfoni med Gewandhausorchester Leipzig, Mahlers 3:e symfoni med Philharmonia Orchestra och 8:e symfoni med London Symphony Orchestra.

I augusti 2013 tillträdde Paasikivi som konstnärlig ledare för Finlands Nationalopera. Hon är även konstnärlig ledare för konsertserien på Pyhäniemi herrgård.

SERGEJ SEMISJKUR

Sergej Semisjkur föddes i Kirov i Ryssland och fick sin utbildning vid Nizjnij-Novgorods konservatorium. Han har varit solist vid Mariinskijteatern sedan år 2007. Som operasolist har han gästspelat vid festivalen i Salzburg, operorna i Warszawa och Israel, Deutsche Oper Berlin och operafestivalen i Nyslott.

På Konserterstraderna har Semisjkur sjungit bl.a. Berlioz, Mozarts, Verdis och Webbers Requiem, Beethovens 9:e symfoni samt Mahlers 8:e symfoni. Han har uppträtt i Carnegie Hall, Kennedy Center, Barbican Centre och vid Edinburgh Festival. Semisjkur har ett nära förhållande till City of Birmingham Symphony Orchestra, London Symphony Orchestra, Mariinskijteaterns kör och orkester samt Münchner Philharmoniker.

Höjdpunkter under förra säsongen var Alfredo i La Traviata vid Monte Carlo-operan, Pinkerton i Madama Butterfly vid Royal Opera House of Muscat i Oman, titelrollen i Benvenuto Cellini i Paris och Dvořáks Requiem med Orchestre de Paris.

Till Semisjkurs många inspelningar för Mariinskis skivmärke hör Stravinskys *Œdipus Rex*, Sjostakovitjs *Näsan*, Berlioz *Requiem*, Wagners *Rhenguldet* och Mahlers 8:e symfoni.

MATTI SALMINEN

Matti Salminen hör till vår tids internationellt mest uppskattade bassångare. Åren 1972–80 hörde han till solistkåren vid Kölnoperan och sedan 1984 han varit knuten till Zürichoperan. Han gästspelar även vid operorna i Berlin, München, Wien, Barcelona och Helsingfors. Salminen har uppträtt på de främsta operascenerna, bl.a. Metropolitan i New York och Opéra national de Paris.

Utöver ett flertal operor av Mozart, Wagner och Verdi omfattar Salminens repertoar även de viktigaste ryska basrollerna, Boris Godunov och Ivan Khowanskij. Salminen har sjungit titelrollerna i Sallinens operor *Ryttaren* och *Kung Lear* samt *Rautavaaras Rasputin*, en roll som var komponerad för honom.

Salminen har gjort ett många prisbelönda inspelningar, bl.a. ett flertal kompletta operainspelningar. Bland dessa har han fått Grammypriset för Wagners *Rhenguldet* och *Ragnarök*. Hederstiteln *Kammersänger* har han fått i Berlin, Baijern och Österrike. Han

har grundat en stiftelse som bär hans namn och stödjer unga sångare.

MUSIKHUSETS KÖR

Musikhusets Kör grundades på hösten 2011 och är en symfonisk kör bestående av ca 85 sångare som vid behov även kan bilda en manskör, damkör eller kammarkör. Musikhusets Kör samarbetar med alla Musikhusets huvudaktörer: Helsingfors stadsorkester, Radions symfoniorkester och Sibelius-Akademien. Sedan grundandet har tonsättaren Tapani Lämsö varit körens konstnärligare ledare.

Körens repertoar består huvudsakligen av symfoniska verk för kör och orkester. Repertoaren planeras tillsammans av dirigenterna Hannu Lintu, Jukka-Pekka Saraste och John Storgårds. Körens a cappella-repertoar utgörs av musik skriven för stor kör utan att glömma vår egen tids musik.

Kören konserterar åtta till tio gånger om året, huvudsakligen i Musikhuset men även på annat håll, i år bl.a. under festivalen *Orgelnatt och Aria* i Esbo och vid Åbo musikfestspel. Körens årligen återkommande a cappella-konsert, *Hymnernas natt*, ges i Musikhusets konsertsal på alla helgons dag som i år infaller den 2 november kl. 21. Körens medlemmar är passionerat motiverade amatörsångare.

RADIONS SYMFONIORKESTER

Radions symfoniorkester (RSO) är Oy Yleisradio Ab:s orkester med uppgift att producera och befrämja finländsk musikkultur. Orkesterns nye chefsdirigent är Hannu Lintu.

År 1927, ett år efter Rundradiobolagets grundande, bildades en tiomanna ensemble som utvidgades till en fulltalig symfoniorkester på 1960-talet. Orkesterns tidigare chefsdirigenter är Toivo Haapanen, Nils-Eric Fougstedt, Paavo Berglund, Okko Kamu, Leif Segerstam, Jukka-Pekka Saraste och Sakari Oramo. Saraste och Oramo är RSO:s hedersdirigenter.

Den nya inhemska musiken utgör en viktig del av RSO:s repertoar. Varje år uruppför orkestern ett flertal verk som beställs av Yle. Till RSO:s uppdrag hör också att göra friköpta inspelningar av all inhemsk orkestermusik. Under spelåret 2013-2014 uruppför orkestern sex inhemska verk som Yle beställt.

RSO har spelat in på skiva musik av bl.a. Eötvös, Nielsen, Hakola, Lindberg, Saariaho, Sallinen, Kaipainen och Kokkonen samt premiärskivinspelningen av Armas Launis' opera *Aslak Hetta*. Orkesterns inspelningar har fått betydande pris bl.a. av BBC Music Magazine och Académie Charles Gros. Skivan med Lindbergs och Sibelius violinkonserter (Sony BMG) där solotämman spelas av Lisa Batiashvili fick MIDEM Classical Award 2008. Samma år valde New York Times orkesterns andra Lindbergska till årets skiva.

RSO turnerar regelbundet på olika håll i världen. Under spelåret 2013-14 åker orkestern ut på turné i Mellaneuropa under Hannu Lintus ledning.

RSO:s radiokanal är YLE Radio 1 som radierar alla orkesterns konserter. I allmänhet sänds både de inhemska och utländska konserterna direkt. På webbsidan yle.fi/klässinen kan konserterna avnjutas live med hög upplösning.